

Agnieszka Bukowska

Zakład Propedeutyki Pielęgniarstwa Wydziału Ochrony Zdrowia Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie

Maria Babicka-Zachertowa

– twórczyni Ustawy o pielęgniarstwie

Maria Babicka-Zachertowa as creator Nurse Statue

STRESZCZENIE

Maria Babicka-Zachertowa (1892–1944), pielęgniarka, kierownik Samodzielnego Referatu Pielęgniarskiego w Departamencie Służby Zdrowia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (1926–1939), przyczyniła się do opracowania i wydania pierwszej Ustawy o pielęgniarstwie (1935), rozwoju szkolnictwa pielęgniarskiego oraz nowoczesnego pielęgniarstwa w Polsce opartego na wzorze amerykańskim.

Problemy Pielęgniarstwa 2009; 17 (1): 71–73

Słowa kluczowe: Babicka-Zachertowa, Polska, Ustawa o pielęgniarstwie

ABSTRACT

Maria Babicka-Zachertowa (1892–1944), nurse, director of Nursing Section in Health Department In Ministry of Internal Affairs (1926–1939). She contributed to create and publish of first Nurse Statue (1935), prosper of nurses modern education base of American example.

Nursing Topics 2008; 17 (1): 71–73

Key words: Babicka-Zachertowa, Poland, Nurse Statue

Dane osobowe

Maria Zachert, z domu Babicka, urodziła się w Łodzi 7 grudnia 1892 roku. Ojciec, Zenon Babicki, był magistrem farmacji, a matka — Maria z Osińskich — nauczycielką.

Maria ukończyła w 1911 roku gimnazjum J. Kowalczykówny i J. Jaworkówny w Warszawie. Potem została absolwentką 2-letnich kursów pedagogicznych Leonii Rudzkiej w Warszawie. Pierwszą pracę rozpoczęła jako nauczycielka. Po wybuchu I wojny światowej pracowała jako sanitariuszka na dworcu warszawsko-wiedeńskim i w pociągu sanitarnym. W 1919 roku zaangażowała się w działalność w Wydziale Sanitarnym Sztabu Generalnego w Warszawie. Następnie przeniosła się do pracy w Szpitalu Ujazdowskim, gdzie opiekowała się chorymi.

Po otwarciu Uniwersytetu Warszawskiego rozpoczęła studia na Wydziale Przyrodniczym. Jednak, gdy otwarto Warszawską Szkołę Pielęgniarstwa (WSP) 19 października 1921 roku Maria Babicka wstąpiła do niej jako jedna z pierwszych słuchaczek. Po ukończeniu WSP, rozpoczęła pracę w Poradni Przeciwgruźliczej

im. Lucjana Kobyłeckiego, na Pradze przy ulicy Brzeskiej. W tym czasie otrzymała propozycję wyjazdu na stypendium zagraniczne do Kanady, jednak nie skorzystała z niego z powodu choroby matki. Dopiero po jej śmierci odbyła staż w zakresie pielęgniarstwa społecznego i praktykę z pielęgniarstwa oraz położnictwa w Kanadzie i w Stanach Zjednoczonych (między innymi w Filadelfii i w Nowym Jorku).

Wróciła do Polski 1 grudnia 1926 roku i rozpoczęła pracę w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, w V Departamencie Służby Zdrowia, w Referacie Pielęgniarstwa (który w 1932 roku został przeniesiony do Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej). Także w 1932 roku wyszła za mąż za Mariana Zacherta — lekarza, który pracował w Wydziale Nadzoru Departamentu Służby Zdrowia [1]. Oboje pracowali w Ministerstwie do czasu wybuchu II wojny światowej.

Okupacja

Maria Babicka-Zachertowa podczas wojny pracowała jako pielęgniarka społeczna w Szpitalu Dzieciątka Jezus w Warszawie. Zaangażowana była także

w pracę w podziemiu. Razem z mężem należała do Komitetu Porozumienia Lekarzy Demokratów i Socjalistów (1940–1944). Odpowiadała za przygotowanie i szkolenie sanitariuszek do opieki nad rannymi żołnierzami i ludnością cywilną. Sama opatrywała rany i udzielała pomocy uczestnikom akcji podziemnych. Organizowała też pomoc i ukrywała Żydów, a tym, których nie mogła wydostać z getta, dostarczała żywność i materiały opatrunkowe. W mieszkaniu Zachertów odbywały się tajne spotkania działaczy podziemia.

Maria i Marian Zachertowie zginęli 7 sierpnia 1944 roku — zostali rozstrzelani przez Rosyjską Armię Wyzwolenia na podwórzu własnego domu przy alei Wyzwolenia w Warszawie. Po wojnie małżeństwo pochowano w alei Zasłużonych na Cmentarzu Powązkowskim. Maria Babicka-Zachertowa pośmiertnie otrzymała Medal Florencji Nightingale [2].

Praca w Departamencie Służby Zdrowia, w Referacie Pielęgniarstwa

Maria Babicka-Zachertowa jako dyplomowana pielęgniarka 1 grudnia 1926 roku podjęła pracę w utworzonym Samodzielnym Referacie Pielęgniarstwa. Do jej zadań należała rekrutacja personelu pielęgniarskiego, stworzenie programu kształcenia w szkołach pielęgniarskich, nadzór nad uprawianiem zawodu, opracowywanie aktów prawnych oraz pośrednictwo pracy dla pielęgniarek [3]. W 1930 roku w Polsce przeprowadzono oraz opracowano ewidencję dyplomowanych i egzaminowanych pielęgniarek. Był to cenny materiał do pracy Marii Babickiej-Zachertowej, która sprawowała nadzór nad kształceniem w tym zawodzie. Wspólnie z Polskim Stowarzyszeniem Pielęgniarek Zawodowych (PSPZ) zorganizowała pierwszy 4-miesięczny kurs doskonalący dla pielęgniarek. Ponadto podejmowała działania zmierzające do utworzenia nowych szkół kształcących pielęgniarki, na które w Polsce istniało duże zapotrzebowanie. Organizowała także stypendia dla niezamożnych uczennic, korzystając z funduszu Ministerstwa oraz z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Nawiązała współpracę z Fundacją Rockefellera i z Międzynarodową Radą Pielęgniarek, dzięki czemu uzyskała stypendia i kredyty na budowę i wyposażenie szkół pielęgniarskich oraz kształcenie podyplomowe pielęgniarek. Zdobyła uznanie w kraju i za granicą za działanie na rzecz rozwijającego się w Polsce pielęgniarstwa [4].

Maria Babicka-Zachertowa, jako przedstawicielka Ministerstwa i kierownik Samodzielnego Referatu do Spraw Pielęgniarstwa, wizytowała szkoły pielęgniarskie (a także egzaminy dyplomowe). Wkładała wiele osobistego zaangażowania i starań w obsadzanie wojewódz-

kich instruktorek pielęgniarstwa. Część z nich była werbowana i kierowana przez Marię Babicką-Zachertową, inne przez kierowników Wydziałów Zdrowia, ale za jej akceptacją.

Ustawa o pielęgniarstwie

Polskie Stowarzyszenie Pielęgniarek Zawodowych w latach 1926–1933 prowadziło działania na rzecz opracowania pierwszego w Polsce aktu prawnego dotyczącego pielęgniarstwa. Dzięki Marii Babickiej-Zachertowej, liderce ówczesnego pielęgniarstwa polskiego, członkini PSPZ, utworzono komitet do opracowania Ustawy o pielęgniarstwie. W jego skład weszły następujące osoby: Babicka, Nagórska, Zawadzka i Wroczyński (lekarz, dyrektor Departamentu Służby Zdrowia w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych) [5]. Podczas posiedzeń komitetu prowadzono dyskusje i nanoszono poprawki do, opracowanego przez Marię Babicką projektu ustawy. Członkowie powołanej Sekcji Pielęgniarstwa przy Państwowej Naczelnej Radzie Zdrowia: Adamski, Babicka, Kulczyńska, Nagórska, Rabowska, Romanowska, Szindlerówna, Szlenkierówna i Tarnowska, brali również aktywny udział w tworzeniu Ustawy o pielęgniarstwie.

Pierwszą Ustawę o pielęgniarstwie Sejm uchwaślił 21 lutego 1935 roku na podstawie artykułu 44 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U., nr 27, poz. 199). Określała ona zasady kształcenia, nabywania uprawnień i wykonywania zawodu pielęgniarki. Normowała zakres obowiązków, uprawnień pielęgniarskich, organizację zawodu oraz program nauczania w szkołach pielęgniarskich (2,5-letnich), nad którymi nadzór sprawował Minister Opieki Społecznej. Ustawa o pielęgniarstwie i Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z 17 marca 1936 roku (Dz.U., nr 28, poz. 299) zniosły przepisy o państwowych egzaminach pielęgniarskich organizowanych dla pielęgniarek, które nie ukończyły szkoły pielęgniarstwa, wprowadziły egzaminy pielęgniarskie (obowiązujące do 1939 roku), przeprowadzane przez komisje egzaminacyjne funkcjonujące przy Urzędach Wojewódzkich. Dzięki Ustawie pielęgniarki zostały zaliczone do grupy pracowników umysłowych.

Zakończenie

Maria Babicka-Zachertowa, jedna z czołowych liderów polskiego pielęgniarstwa okresu międzywojennego, zajmując stanowisko kierownika Samodzielnego Referatu Pielęgniarstwa, miała wpływ na powstawanie szkolnictwa pielęgniarskiego, jego nowoczesne funkcjonowanie, rozwój zawodowy pracujących w szpitalach pielęgniarek i opiekujących

się chorymi w domu. Była prekursorką utworzenia pielęgniarstwa domowego. Jako członkini PSPZ oraz zespołu redakcyjnego czasopisma „Pielęgniarka Polska” opowiadała się za unormowaniem prawnym ówczesnych zasad wykonywania zawodu pielęgniarstwa. Opracowała projekt Ustawy o pielęgniarstwie i doprowadziła do jej uchwalenia, co stanowiło niebywały sukces. Ustawa obowiązywała do 1996 roku.

Piśmiennictwo

1. Kaniewska-Iżycka J. Rozwój pielęgniarstwa w Polsce do roku 1950. Część III. CMDNŚSM, Warszawa 1988.
2. Maksymowicz A. Zagadnienia zawodowe pielęgniarstwa na tle historycznym. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 1977.
3. Górąjek-Jóźwik J. Kalendarium pielęgniarstwa polskiego. Część I. Wydawnictwo OVO, Warszawa 1998.
4. Wrońska I. Polskie pielęgniarstwo 1921–1939. Norbertinum, Lublin 1991.
5. Jezierska M. (red.). Pochylone nad człowiekiem. Tom I. Stowarzyszenie Redaktorów, Warszawa 1994.